

Zen on Lääne juurtega. Kristlus on Ida juurtega.

HELLENISTLIK DIALOOG,
SKEPSIS JA MÜSTIKA

LÄHIS-IDA SEMIIDI
MESSIANISM JA KULTUUR

See ei ole metafoor. See on lugu sellest, kuidas me kultuuriajalugu valesti tunneme – ja kuidas tegelik lugu on palju põnevam.

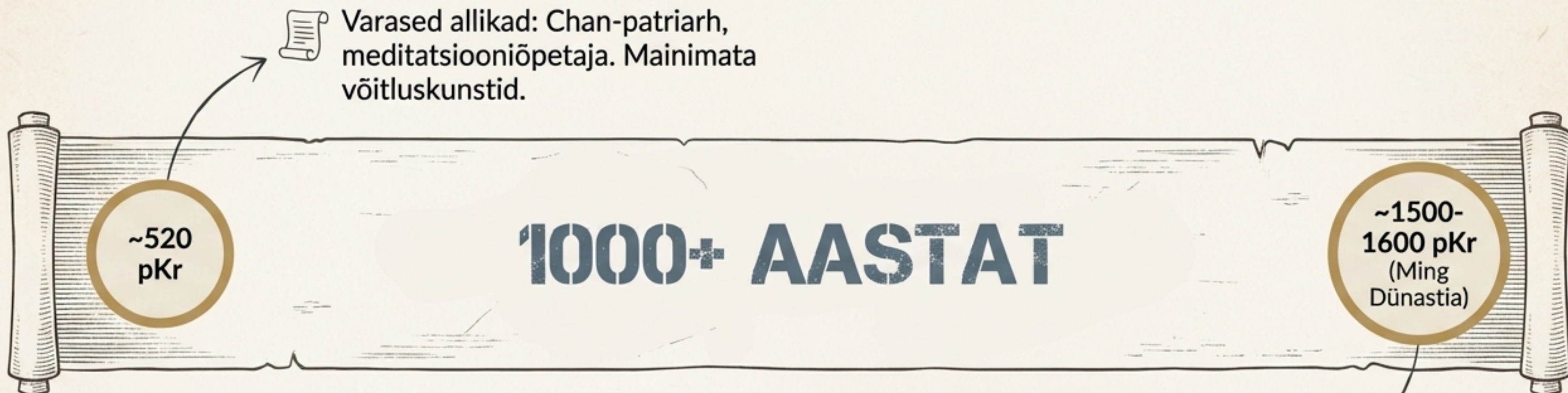
Meie uurimine algab müüdist: Bodhidharma, kung fu isa

- Legend räägib, et India munk Bodhidharma saabus 5. sajandil Hiinasse Shaolini templisse.
- Legend räägib, et India munk Bodhidharma saabus 5. sajandil Hiinasse Shaolini templisse.
- Nähes munkade kehva füüsilist vormi, õpetas ta neile võitluskunste, et ühendada keha ja vaim.
- Sellest sündis kung fu ja zen-budism sai oma vundamendi.

See on kaasahaarav lugu. Ja see on vale.

Ajalooline reaalsus: 1000 aastat vaikust

Miks see seos loodi?

- **Propaganda:** Shaolini klooster soovis tugevdada oma prestiiži ja anda oma kunstidele vaimne, patriarhaalne päritolu.
- **Müüdi konstrueerimine:** See sobitus hästi Chan-budismi ja taoistlike praktikatega, luues rahvusliku identiteedi müüdi.

Ilmuvad esimesed tekstid, mis seovad Bodhidharmat võitluskunstidega.

Järeldus: Bodhidharma oli meditatsiooniõpetaja, mitte kung fu meister.

Kung fu tegelikud juured: tuhandeaastane Hiina pärand

Zhou Dünastia (1046–256 eKr)

Shoubo (手搏) – relvata käsivõitlus sõjaväes ja turniiridel.

Han Dünastia (206 eKr – 220 pKr)

Jiao Di (角抵) – maadluse ja löökide kombinatsioon. Sõdurite süstemaatiline väljaõpe.

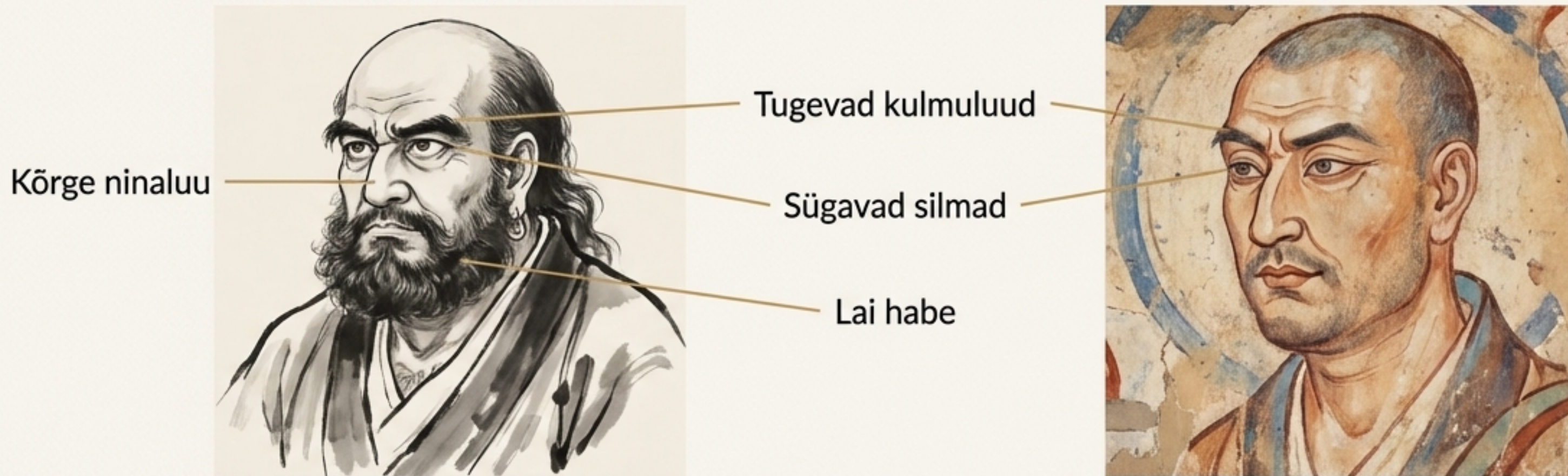
Põhja-Wei Dünastia (4.–6. saj, vahetult enne Bodhidharmat)

Quan Fa (拳法) – “rusikakunsti” mainitakse sporditeksstides. Seotud sõjaväe, ihukaitsjate ja külatraditsioonidega.

Shaolin ei leitud võitluskunste. Klooster integreeris kohalikke Henani sõjakunste ja Hiina sõjaväe traditsioone, mis eksisteerisid ammu enne Bodhidharma saabumist.

Esimene vihje: Miks Bodhidharma ei näe välja nagu lõuna-indialane?

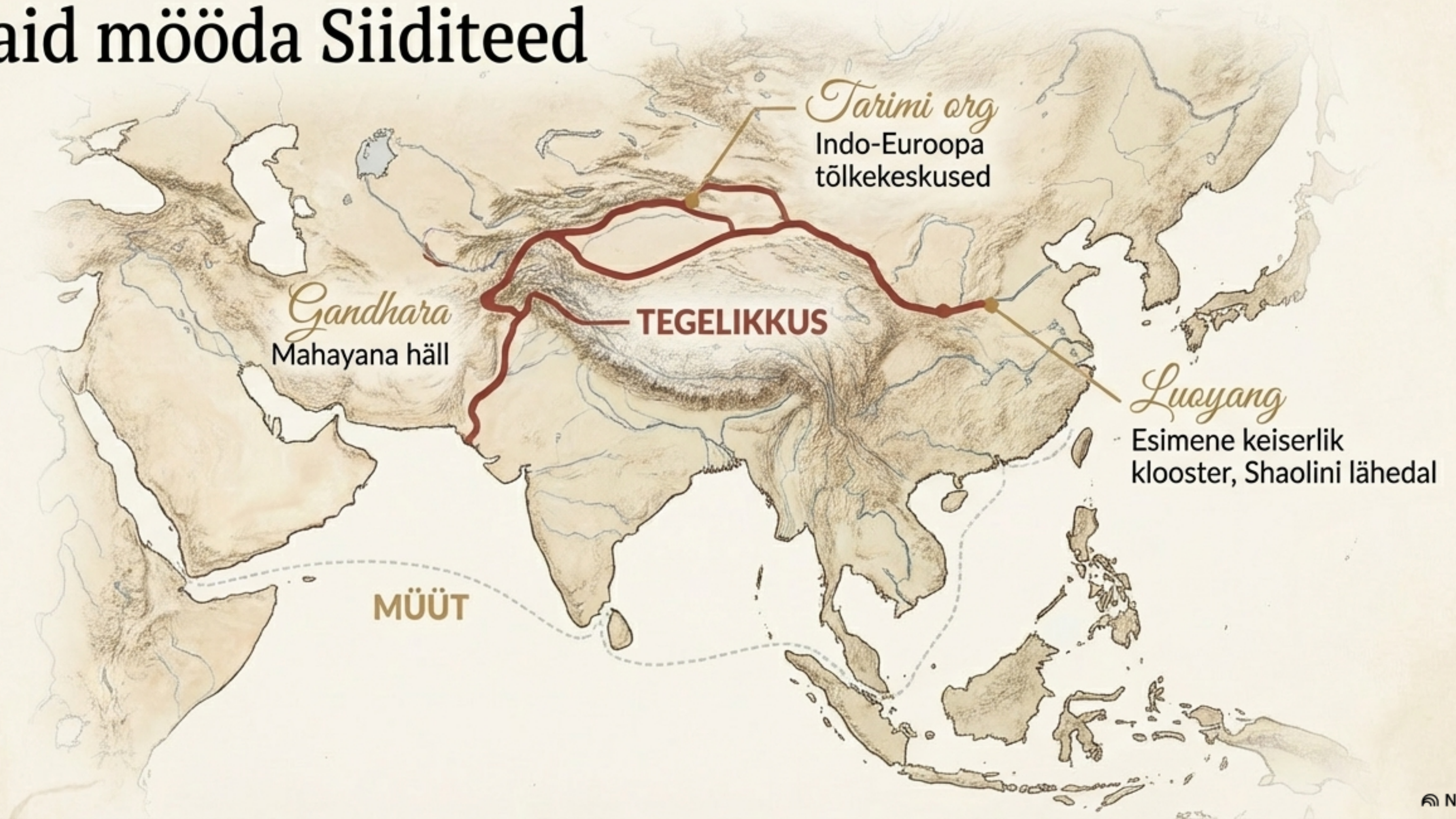

Hiina kroonikad kirjeldavad teda kui “碧眼胡” (Bì yǎn hú) – “sinisilmne/särasilmne barbar” või “胡人” (Húrén) – termin Kesk-Aasia iraanikeelsete rahvaste kohta.

Need tunnused ei sobi Lõuna-India (draviidi) antropoloogilise tüübiga.

Need sobivad ideaalselt Kesk-Aasia rahvastega: **sogdianid**, **tokarid**, **gandharalased**.

Tegelik tee Hiinasse ei kulgenud üle mere, vaid mööda Siiditeed

Budismi tõid Hiinasse peamiselt indo-eurooplased

Kreeklased (Greco-Bactrians): Pärast Aleksander Suurt. Lõid esimese silla budismi ja lääne filosoofia vahel. Andsid Buddhale inimkuju.

Kušanid (Kushans): Indo-euroopa (Tohari) päritolu. Keiser Kanishka oli mahajaana suurim patroon. Muutsid Gandhara budismi "katapultiks" Aiasiasse.

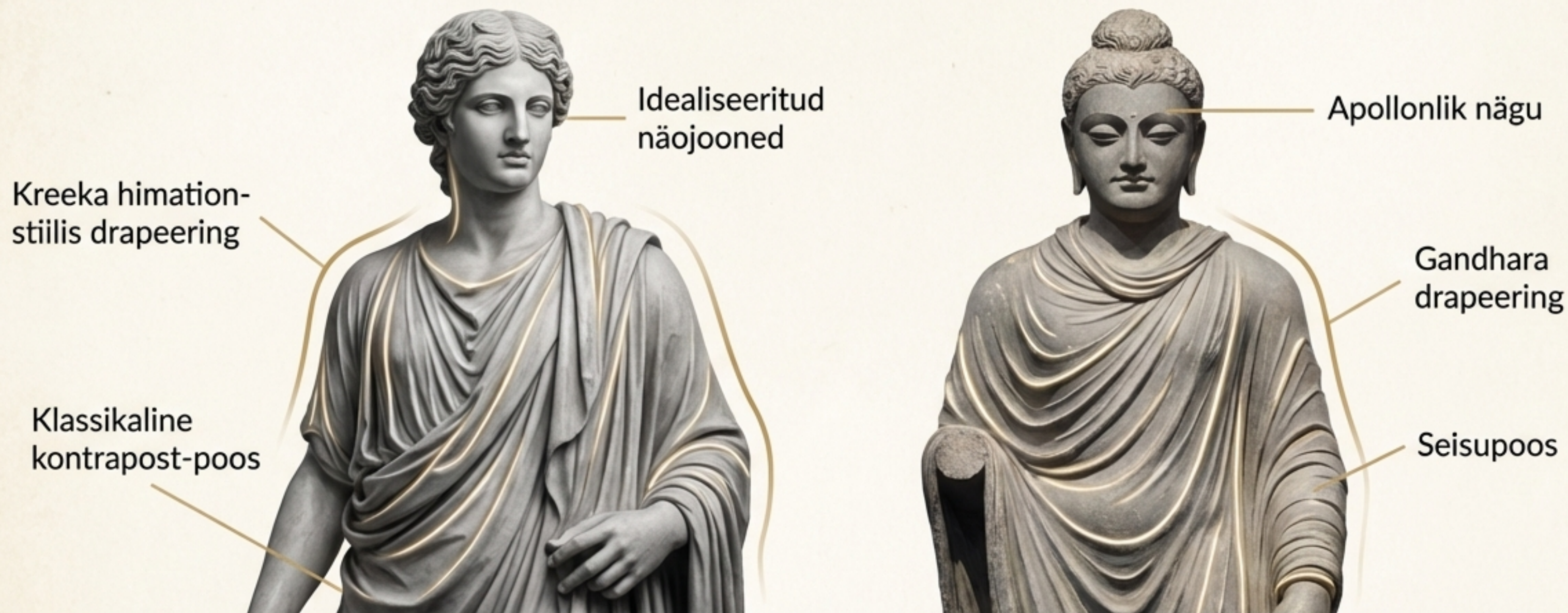
Sogdianid (Sogdians): Iraanikeelne rahvas. Siiditee kaubandusvõrgu ja kultuurivahetuse tuum. Rajasid budistlikke keskusi Hiina linnadesse.

Toharid (Tocharians): Tarimi oru indo-eurooplased. Suurimad tõlkijad. Kujundasid umbes $\frac{3}{3}$ hiina budismi terminoloogiast (nt Kumārajīva).

Hiina budismi juured on Kesk-Aasia indo-euroopa kultuuriruumis.

Ideede sulam: kui Buddha kohtus Apolloniga

Enne kohtumist kreeklastega oli Buddha kujutamine rangelt anikonistlik (sümbolite kaudu: jalajälg, ratas). **Greco-Buddhism:** Gandharas (1.–3. saj) sündis kultuurisüntees, kus hellenistlik kunst, arhitektuur ja ikonograafia andsid budismile uue visuaalse keele. Heraklesest sai Buddha kaitsja Vajrapani eeskuju.

Filosoofiline DNA: Kreeka skeptitsism ja Chan'i meelerahu

Pyrrhonism (Kreeka skeptitsism)

- **Põhimõte:** Reaalsusel pole kindlat, tunnetatavat loomust.

- **Meetod:** *Epokhē* – hinnangute peatamine. Väldi väiteid absoluutse tõe kohta.
- **Eesmärk:** *Ataraxia* – meelerahu, mis saavutatakse, kui loobuda arvamustest ja tunnetada nähtuste 'ükskõiksust'.

Chan/Zen

- **Põhimõte:** Pinged tekivad arvamustest; loobu arvamustest ja rahu tuleb loomulikult.

KULTUURILINE RISTTOLMLEMINE GANDHARAS

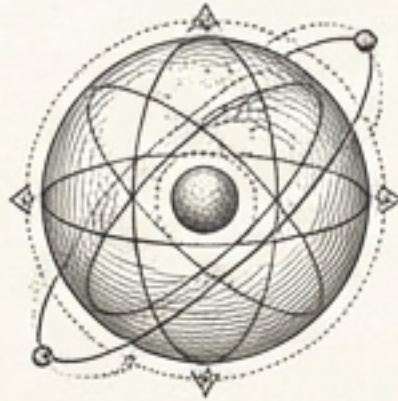
- **Tsitaat (Hui-neng):** "Algusest peale pole midagi, mida võiks nimetada tõeks."
- **Eesmärk:** Vabanemine, mis saavutatakse mitte-kiindumise kaudu kontseptsioonidesse.

Järeldus: Chan'i radikaalne otsus mitte kinnituda ühelegi seisukohale on struktuurselt identne pyrrhonistliku *epokhē* tehnikaga.

Kosmiline kord: Stoikute Logos ja Chan'i 'Tavaline meel on Tee'

Stoitsism

- **Põhimõte:** Universum toimib **Logos**'e – sisemise korrastava põhimõtte – kaudu.
- **Praktika:** Ela kooskõlas loodusega (*kata phusin*). Rahu tuleb asjade loomuse aktsepteerimisest ilma vastupanuta.
- **Ideaal:** Filosoof-kuningas, kes teenib teisi kooskõlas kosmose mõistusega.

Chan/Zen

- **Põhimõte:** Kõik dharmad tekivad tingitud seostest. Valgustumine on reaalsuse loomuliku oleku nägemine.
- **Väljend:** "Asjad on lihtsalt nii" (如是, *ru shi*). "Tavaline meel on Tee."
- **Ideaal:** **Bodhisattva**, kes loobub nirvaanast, et teenida kõiki olendeid, juhindudes tarkusest (*prajñā*).

Õpetamise meetod: Sokratlik šokk ja Zeni koan

Kreeka Dialektika (Sokrates, Platon)

Paradoksid ja loogilised
pingeväljad.

Aporía: õpilase teadlik
ummikusse ajamine.

Rabavad küsimus-vastus
vormid, et õõnestada
tavateadvuse eeldusi.

Chan'i Gong'an (Jaapani k. *kōan*)

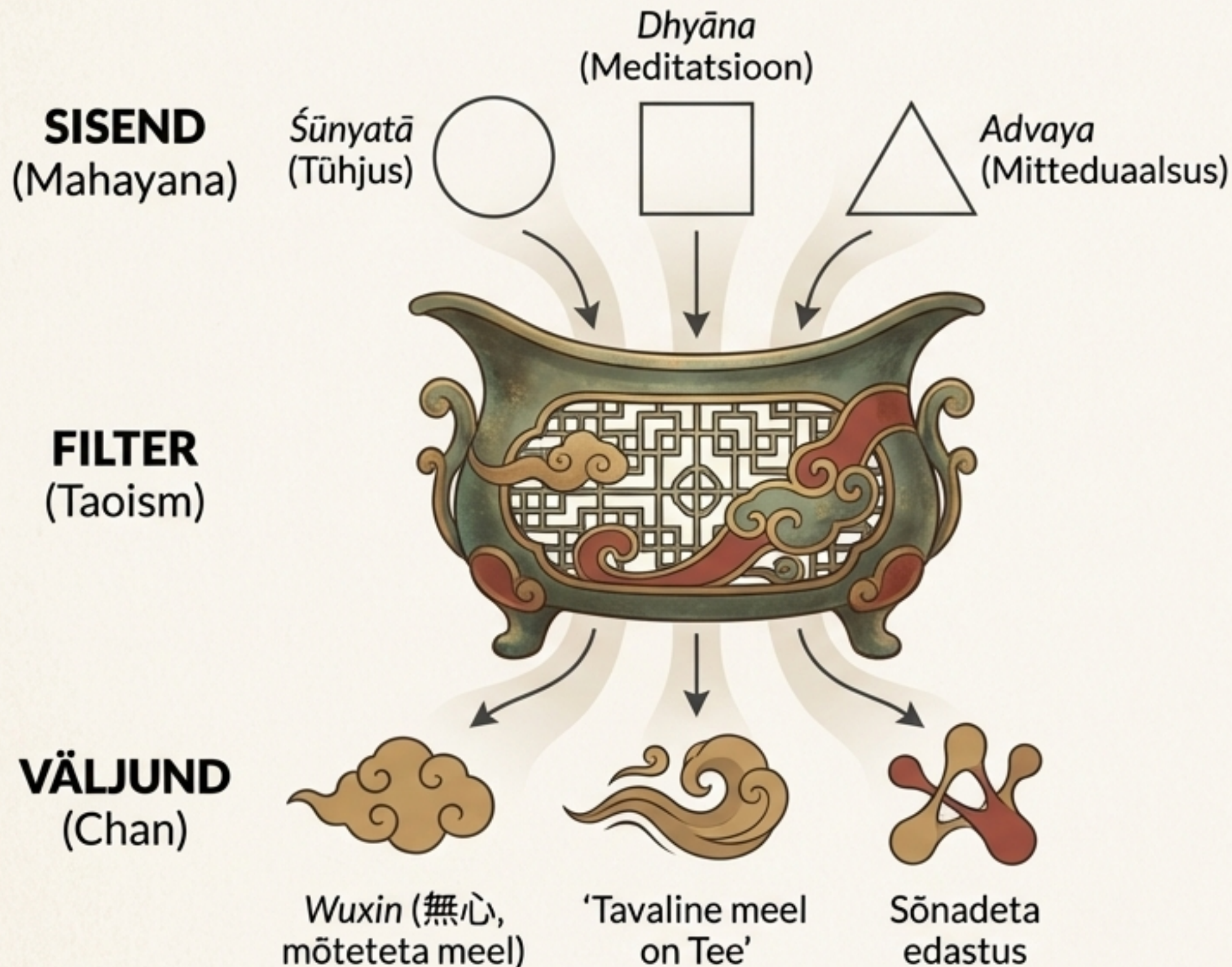
Paradoksaalne dialoog
õpetaja ja õpilase vahel.

Retooriline šokk mõistuse
peatamiseks.

Näide: "Mis on Buddha?" –
"Kolm naela lina."

Mõlemad süsteemid kasutavad antiloogikat, et purustada
rutiinne mõtlemine ja avada tee vahetule taipamisele. Sellisele
õpetamistehnikale puudub Indias otsene eelkäija.

Hiina filter: Kuidas taoism muutis budismi omaks

Hiinlastele tundus Chan nii tuttav, et nad pidasid seda 'India taoismiks'.

Loodi legende (nagu *Huahu Jing*), mis väitsid, et Laozi reisis läände ja temast sai Buddha.

Taoism andis Chan'ile keele ja meetodid, mis muutsid selle sügavalt hiinapäraseks: loomulik, voolav, paradoksaalne.

Zen: Kolme suure kultuurivoo ristprodukt

Zen ei ole lihtsalt 'India + Hiina'. See on India müstilise tühjuse, kreeka skeptilise mõistuse ja hiina taoistliku spontaansuse ainulaadne sulam. **See on kõige kosmopoliitsem budismi haru ajaloos.**

Niisiis: Zen on Lääne juurtega. Kristlus on Ida juurtega.

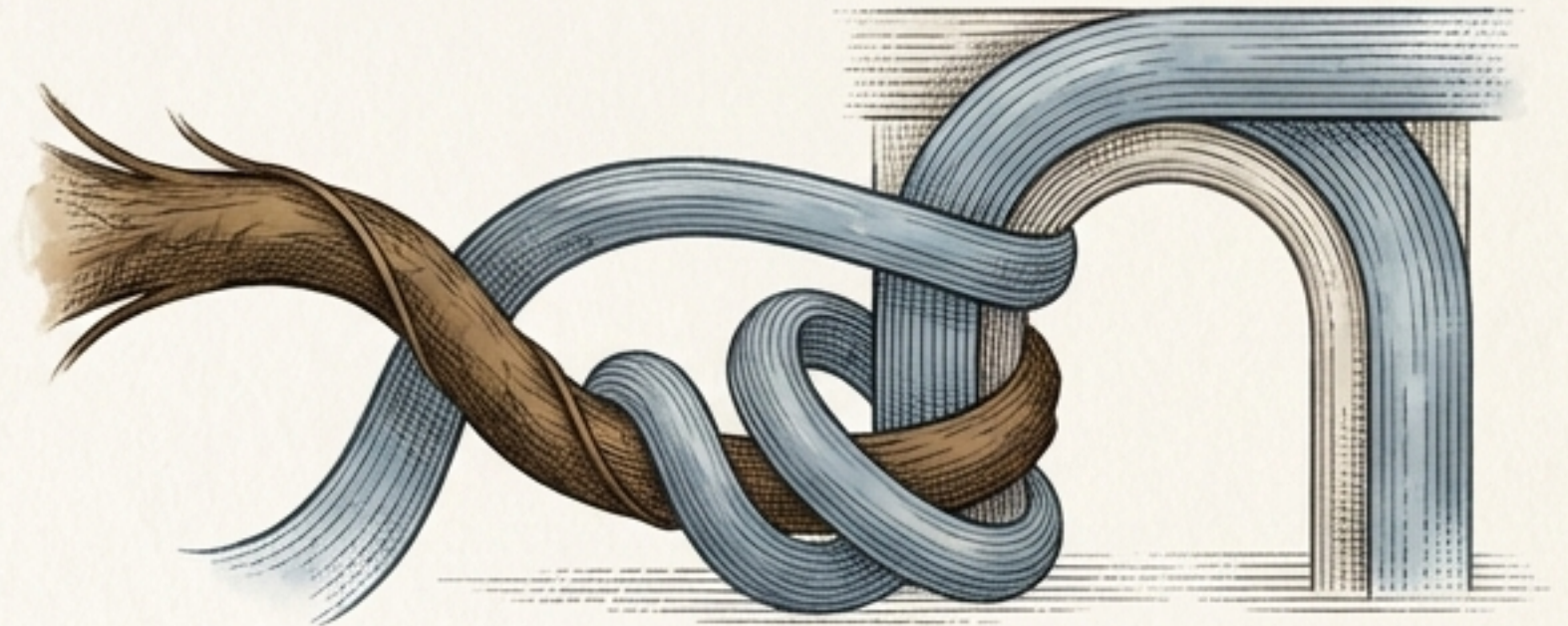
ZEN: Euraasia hübriid

- **Juured:** Hellenistlik filosoofia + Indo-Iraani kultuur + India müstika.
- **Teekond:** Rändas läbi Euraasia kultuuride risttee, segunes Hiina taoismiga ja sai Jaapanis oma esteetilise kuju.

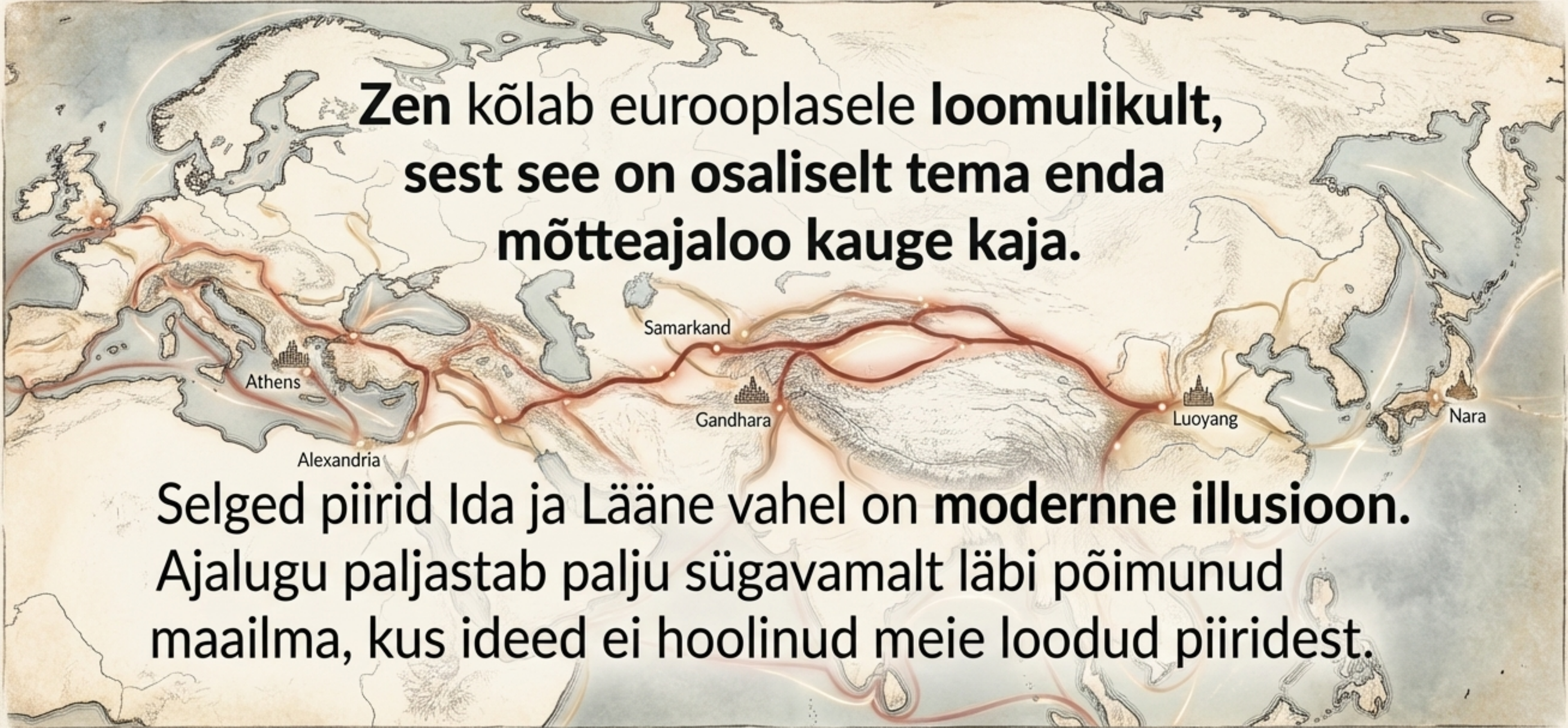

KRISTLUS: Lähis-Ida religioon kreeka vormis

- **Juured:** 100% Lähis-Ida, juudi, semiidi päritolu. Jeesus ja esimesed kristlased rääkisid aramea keelt.
- **Teekond:** Imporditi Euroopasse, kus selle filosoofia raamistati kreeka mõistetega (*logos, ousia*) ja institutsioonid Rooma mudeli järgi.

Idast ja Läänest väljaspool: Euraasia kui üks suur kultuuriruum

Zen kõlab eurooplasele loomulikult, sest see on osaliselt tema enda mõtteajaloo kauge kaja.

Selged piirid Ida ja Lääne vahel on **modernne illusioon**. Ajalugu paljastab palju sügavamalt läbi põimunud maailma, kus ideed ei hoolinud meie loodud piiridest.